

Библиотека Матице српске

***МАРИЈА ПОПОВИЋ
ТРАНДАФИЛ
(1811–1883)***

Електронски каталог изложбе број 190

Нови Сад, 1 – 28. новембра 2011.

Библиотека Матице српске

Библиотека Матице српске је на основу грађе из својих и збирки РОМС приредила изложбу поводом двесто година од рођења Марије Поповић Трандафил, добротворке и велике задужбинарке Матице српске и њених установа.

Електронски каталог изложбе садржи попис дела и литературе са сигнатурама.

**Марија Трандафил
(1811–1883)**

Аутори изложбе

Ивана Гргурић и Силвија Чамбер

Скенирање и обрада фотографија

Оливера Михајловић

Уредник

Миро Вуксановић

Мария Мухоморова

Турчијски сокак у Новом Саду,
улица у којој је рођена Марија Трандафил

Стојан Вротић

КУЋА „КОД ИКОНЕ“

ПОРОДИЧНИ ДОМ ВЕЛИКЕ ДОБРОТВОРКЕ МАРИЈЕ ТРАНДАФИЛ
У ЂУРЏИЈСКОМ СОКАКУ

На углу Грчкошколске и Пашићеве улице, где је данас оптичарска радња *Гешалдуса*, налази се кућа велике добротворке Марије Трандафил рођ. Поповић (1816-1883). То старо здање називало се „Код иконе“, јер је на фасади била икона. У њој се, како изгледа, добротворка и родила, а зна се да је ту умрла. То је био дом породице Поповић.

Деда Марије и њеног брата Марка Поповића грчког је порекла, а помиње се у Новом Саду још 1798. године. Завао се Марко, као и његов унук, и био је Ђурџија. И улица у којој је кућа подигнута називала се Ђурџијски сокак (данашња Пашићева). Некада су биле, чини се, општрије зиме и овај занат је цвjetaо, а ђурџије су имале много посла и зато што су грађани и сељаци били упућени на одећу занатске израде.

Деда Марко се на тестаменту из 1805. године потписао грчким словима. Захтевао је да буде сахрањен у Николајевској порти, тј. у гробљу око храма. Имао је четири кћери: Марију, Јелену, Анастасију и Екатерину и синове Кирила и Константина. Био је ожењен Јелисаветом рођ. Тајчевић из Осјека. Заједно су стекли леп иметак. Она је умрла 1807. године.

Очево знање наставно је Кирил-Ђаџа. Из оставинског акта види се каквих је све кожа и крона било у Поповићевој ђурџијској радњици: биле су ту видре, самури, бели зечени, персијанери, лисице... Ђаџа је трговао и храном и много путовао; на једном таквом путу је и умро - 1818. године у Буру. Жена Софија умрла му је нешто раније и он се оженио Јулијаном рођ. Дера.

У време очеве смрти деца су била још мала: сињу Марку било је осам, а кћери Марији (потоњој Трандафил) тек три године. Бригу о њима преузео је стриц Константин (рођен 1795), кога је Ђаџа школовао по очевој смрти. Њему је припала 1819. сва оставинска маса. Иако је био свршени јураг, узалуд је тражио службу у Министрату. Тек 1829. године постао је шеф градске благајне, на тој дужности остао је скоро 20 година, био је познат по надимку Комораш. Умро је 1871. године.

Ђаџин син Марко, рођен 1809, постао је пунолетан 1833. и тада је настала деоба имана између стрица Константина, нећа и сестре му Марије.

Марија се удала за Јована Трандафила, рођеног (око 1809) негде у Ердељу - он је био деловођа код Хаци-Кире Николића, трговца у Осјеку, за кога се била удала Јулијана. Марија се у његовој кући упознала са Трандафилом. Она је иначе ценила свог старатеља, те је и на тестаменту уз презиме Трандафил ставила у потпису и - Николаћ-Поповић.

„Код иконе”, родна кућа
Марије Трандафил

II II 6743

Марија Трандафил (1816-1883)

Добротвор и задужбинар

Марија Трандафил

Марија Трандафил (1816-1883), рођена Поповић, рано је остала без родитеља. Бригу о њој преузела је богата трговачка породица хаџи Кире Николића. Са шеснаест година ступила је у брак са Јованом Трандафилом који је радио у трговини Новакосића. Обоје одгђани у богатим трговачким породицама, наставили су да увећавају своју имовину. Стекавши велико богатство, одлучили су да свој живот посвете другима кроз хуманитарни рад. Од своје имовине одвајали су велики део новца и других материјалних добара за задужбине и за сиромашно становништво.

Марија је куповала одећу сиромашнима, набављала уџбенике за сиромашне ђаке, удовицама је давала месечну помоћ. Сиромашним породицама је набављала огрев, критавала им децу и о њима водила бригу. Венчавала је младе парове и помагала им првих година брачног

живота. Обновила је Николајевску и Јерменско-католичку цркву. О њеном трошку су израђени чувени иконостаси у Николајевској и Успенској цркви у Новом Саду (рад Павла Симића).¹⁰

Марија и Јован Трандафил су били веома богати, али нису имали среће у породици. Остали су рано без деце, па је њихов живот изгубио смисао. Марија се, после мужевљеве смрти, у потпуности посветила добротворном раду. Пред крај живота је одлучила да своју имовину остави у добротворне сврхе. Највећи део имовине наменила је деци без родитеља.¹¹

Ојорука је писана у Новом Саду 3. септембра 1878. а објављена је 27. октобра 1883. У ојоруци наведена расположења нису сва уведена у Основно Писму, у овом делу где се уводе расположења како налаже ојорука. Зато морамо начиниши исцрпнији извод из ојоруке. Добротворка чини ова расположења: „Желим и наређујем да се оснује једна фондација с називом Заведеније Марије Трандафил за српску православну сирочад. Задужбином ће руководиши Матишиа Српска, а ако она преселише или се одсели из Новој Сада, онда српска православна црквена општина у Новом Саду. Главниши да се капитализује, док са земљом и кућама не досишише суму од 300.000 форинаиши. Како се ова своиши досишише, желим да се у Новом Саду назида једна целиходна зграда, у коју ће се моје заведеније смеситиши, а у коју може стипендијелство 100.000 форинаиши вр. уложитиши. Стипендијелство мој заведенија у власиши стипендији, згодном приликом, за добру цену куће и земљу продаити и у зотив новаци претворитиши. При куповању заветишаних добара, уз једнаке услове, Срби имају првенство. И у овом случају, ако се куће и земље продаду, важи ишо, да се зграда за заведеније догде не сме зградитиши, док капитална своиши на 300.000 фориниши не нарастише. После сазидања зграде

¹⁰ Живан Милосавић: *Историја Матишиа српског*. Књ. 2, Нови Сад, 1992, стр. 634.

¹¹ Исто.

Јован Трандафил

Јован Трандафил

удаје Трандафил, 31. јануара 1831. и након те женидбе почео је да тргује и са Новим Садом. Платио је 1832. taxam concivilitatis и постао грађанин Новог Сада. Трговао је покровишма и ерделским сукном, те се брзо обогатио и почео куповати куће.

О томе где се налазио у време револуције 1848/49. мало се зна, познато је да су му у бомбардовању изгореле две куће на пијаци и да је за зидање нових 1851/52. дигао зајам од 30.000 флоринти.

Сестраћи тражили већи део наследства - У његовом тестаменту пише да је имао три сестре: Катарину удату Поповић, Анастасију удату Јани и Јелену удату Маринковић. Деца његових сестара Коста Јани и Никола Маринковић, обојица трговци, судски су тражили легат на основу тестамена из 1860. Били су "силно разлућени", јер су сматрали да је по тестаменту из 1856. требало да добију веће наследство, а да је ујна Марија Трандафил то онемогућила.

У писму пуном проклетвања из априла 1860. упућеном Марији Трандафил из Букурешта, један Јованов сестраћ по имену Коста Трандафил пише: "...А ја ћу сад да Вас запитам, Госпођо, ко је већи лопов на свету од Вас, Госпођо? Ко ли је други опљачкао нашу породицу, него Ви, Госпођо!"

Лит В. Старић, *Новосадске биографије*, са ВНС 1940. стр 157-165.

Р

ТРАНДАФИЛ Марија рођ. Поповић, добротворка (Нови Сад, 25. XII 1816 – Нови Сад, 21. XII 1883). Била је сироче, под своје ју је узео богати трговац Хаџи-Кира Николић. Највећи део живота Марије Трандафил дешавао се у срцу Новог Сада и био је омеђен: кућом у Турчијској (Пашинској) 1 ("код Иконе"), где је рођена, кућом у данашњој Змај-Јовиној 16, где је живела и умрла. Успешком црквом, где јој је одржано опело по смрти и Николајевском црквом (коју је са мужем из темеља обновила после бомбардовања 1849), где је сахрањена.

Део староградског простора био је довољан великој Новосађанки за стварање дела непропадне вредности - заоставштине у корист српског народа.

Потиче из имућне новосадеке фамилије - Марија је рођена у познатој и богатој новосадаској породици Поповић. У то време било је уобичајено да девојке из богатнијих кућа стичу основна знања у приватним "персонама", где су се учили "слова, рачун, Библија и ручни рад". Могуће је да је и Марија похађала неку од таквих школа. Поуздано се зна је да је била писмена, да је познавала трговачке трансакције и да је "са особитим разумевањем" читала књиге на немачком језику.

Штићеница рођака Николића - Смрћу родитеља, Марија је постала штићеница својих рођака, богате трговачке породице Хаџи-Кире Николића из "Осека". Свјатајући брак, пре свега као добар посао, њен старатељ Хаџи-Кира је Марију са непуних 16 година удао за свог деловођу, Јована Трандафила, коме је било близу 40 година. У "Тридесетогодишњим угодним и неугодним успоменама 1854-1884." Лука Јосиф, потоњи управитељ њеног имања, догађај је забележио речима: "нију је ни питали".

Ушла је у брак велики мираз - Знатан капитал, који је Марија у виду мираза ушла у брак, послужиле као замајца за успешне трговачке послове, које ће Јован, уз препоруке Хаџи-Кире Николића, предузимати следећих година.

Но, новац и моћ не доносе супружницима Трандафил и срећу. Једно за другим Марија умиру деца, Софија и Коста. То је трагедија, која ће трајно обележити њен будући живот. Од тада, она сопствено утемељење налази у бризи за невољнике и убоге.

Богатство није било срећа већ искушење - Своје богатство Марија није схватала као срећу, већ као искушење. После Јованове смрти морала је да води четири парнице (укључујући спор са рођеним братом Марком Поповићем), јер су њени и Јованови мушки сродници сматрали да она као жена, није способна да управља сопственим добрима.

Парнице су биле тешке и "прљаве", али она је успевала да задржи контролу над целокупним капиталом, како у новцу тако и у непокретним добрима. У немогућности да јој законски одузму имање и новац, узурпатори, нарочито

Марија Трандафил

Јованови нећаци, оптужили су је да је "лопов", желећи јој "да умре у лудници". Уз то су, на ликовале доконе чаршије, ширили приче о наводном постојању компромитујућих писма, које је Марија писала извесном гос-подшину сумњиве репутације.

Срећинја би била сиромашна а са живом децом - Изборивши се за управу над сопственим добрима, Марија је сама двадесет година стицала и увећавала капитал, претварајући га у различита завештања. Лука Јосиф у својим "Успоменама" говори да је велика добротворка делала помоћ и лево и десно... "и коме треба и коме не треба", а при том се чудно "да нешто уопште и претекне".

У истом извору налазе се забележене Маријине речи, којима она Лука објашњава сопствени однос према богатству: "Камо среће да су ми жива моја деца, па ма крај њих живела у највећој сиротињи. Срећинја бих била и више бих радости имала, но што ми даје ово мртво благо, које ће и онако остати туђину."

Кућа Трандафила у Грчкошкој 10

Јован и Марија Трандафил

Ништа не знамо о пореклу Јована Трандафила; не знамо поуздано ни његове везе са градовима Осеком и Сомбором. Знамо само толико да је рођен око 1799, и да му је породица живела у Ердељу.

У Осеку, у кућу Хаџи Киро Николић, била је ваљда удата Јулијана, маћеха Марка и Марије Поповић. Поред тога, Марко и Марија имали су у Осеку и ујаке Тајчевиће. Марија као да је редовно живела код маћехе: видећемо да 1860 потписује тестамент као Марија Трандафил, рођена Николић Поповић.

У трговини Хаџи Киро Николић био је деловођа Јован Трандафил. Овај се, 31 јануара 1832, венчао с Маријом.¹ Тек после женидбе са Новосађанком, Трандафил је почео трговати и у Новом Саду. 30 јула 1832 платио је *taxam concivilitatis* и постао грађанин Новог Сада.² Трговао је покровцима и ердељским сукном; брзо је обогатио, па је 1838 постао избрани грађанин, а почео је и куће куповати. Тако је 1840 купио за 11,015 фор. шајна кућу од наследника Петра Лукића.³ Године 1842 купио је Трандафил кућу Саве Илића де Зорленц *Zu den sieben Kurfürsten (ad septem electores)*, угао пред јерменском црквом, за 25,100 фор. шајна. Али је предвиђено да ће око ове куће имати много главобоље, па је захтевао да своту за ту кућу не исплаћује, него да је задржи под интерес, а за јемство је понудио 100 јутара земље.⁴ Из године 1846 имамо о Трандафилу ове белешке:⁵ продао је, за 7000

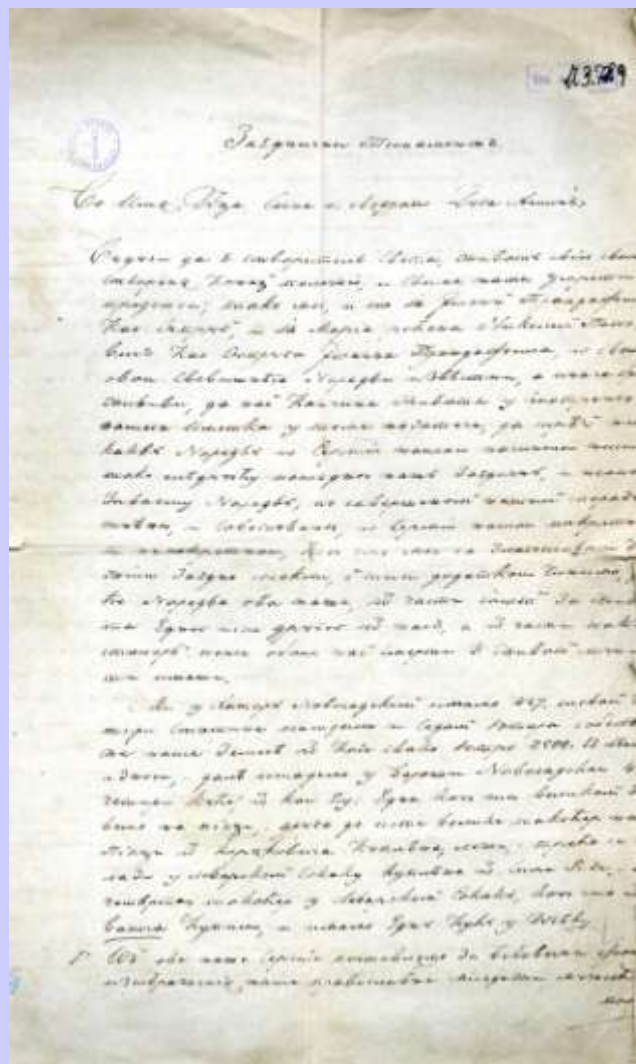
1) Матца Српска 1826-1923, стр. 580.

Прот. 1832 No 3924 и 4041.

2) Прот. 1840 No 2831.

3) Прот. 1842 No 4345.

4) Прот. 1846 No 568 и 3142.

Тестамент Јована и Марије Трандафил, 1860.
(РОМС М. 3 789)

II 7288

ТЕСТАМЕНТИ

НАРОДНИХ ДОВРОВОРА

ЈОВАНА И МАРИЈЕ ТРАНДАФИЛ

25244

У НОВОМ САДУ,
БИТАННАРИЈА А. НАЈДОВИЋА.
1883.

II 7288

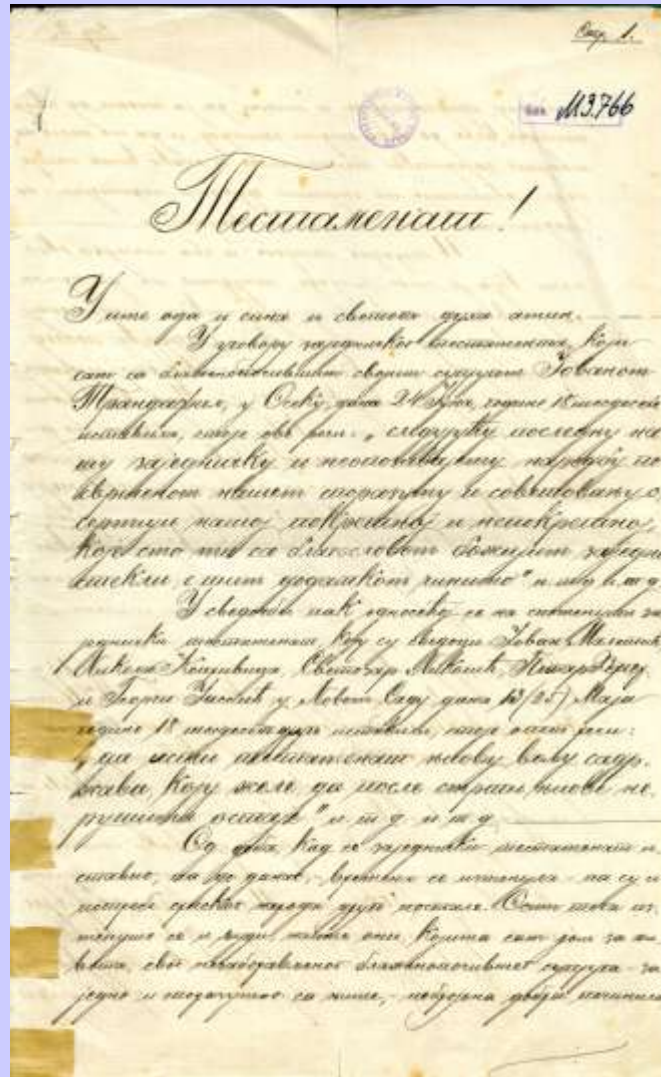

Ја сам у читавом свом веку само један дан била сиромашна, а то је било кад смо 1849. године при пожару новосадском бежали, те смо у Варадину граду, при затвореним капијама морали гладовати, јер ни за које новце не могасмо ништа од јела набавити. Кад се сетим тог дана, онда осетим шта је глад и сиротиња и зато ја чиним и помажем сиротињи.

Марија Трандафил

Кућа у Змај Јовиној 16
у којој је становала Марија Трандафил
(РОМС СХСВ-18)

Тестамент Марије Трандафил, 1878.
(РОМС М 3.766)

7) Тестамент (опорука) Марије Трандафил

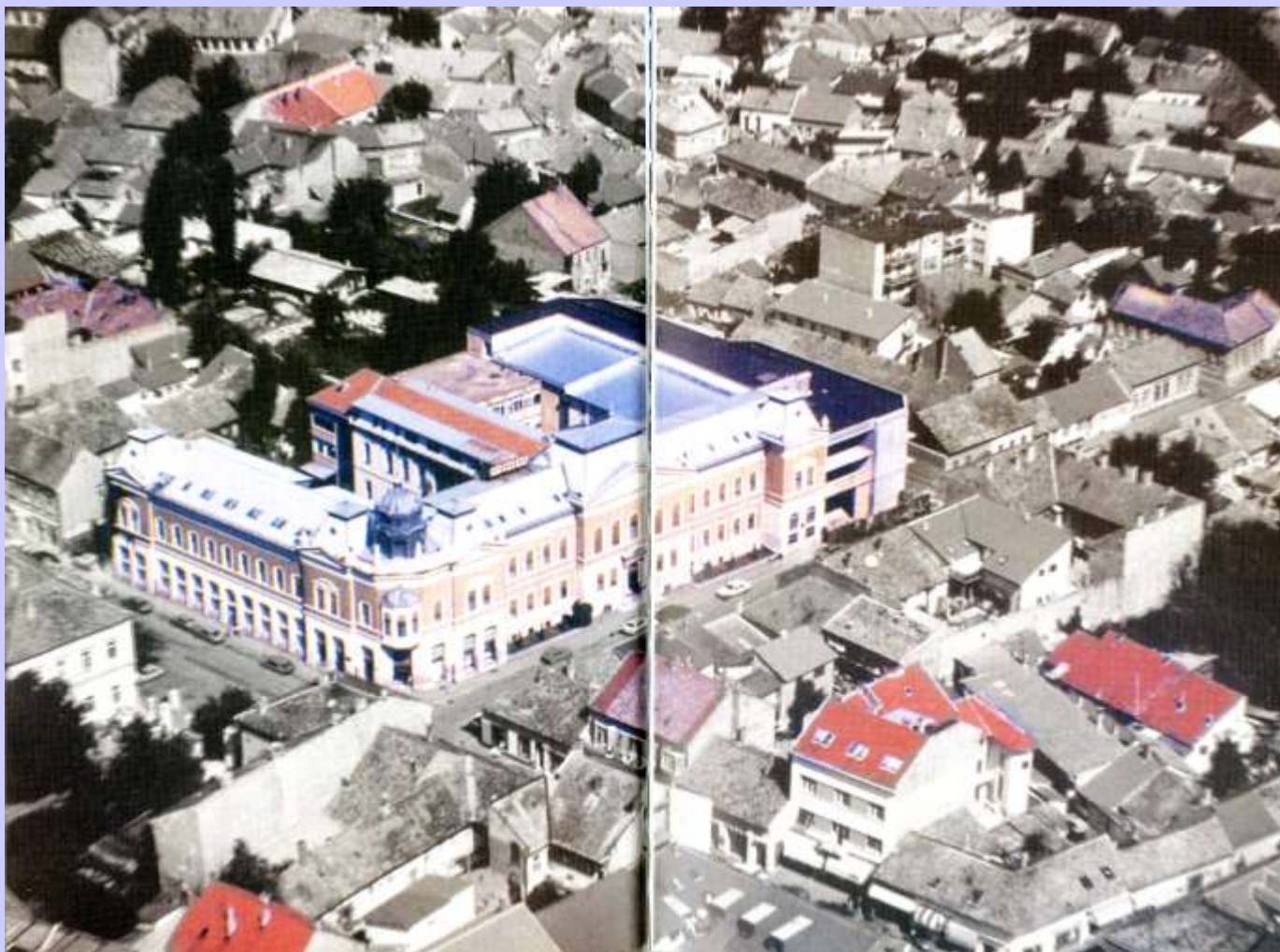
Једна од веома значајних задужбина под управом Матице српске била је Задужбина Марије Трандафил. Опорука је написана 9. септембра (по н. к.) 1878. године, а објављена је 27. октобра 1883. године.

Марија Трандафил, сестра Марка Поповића, оца књижара браће Поповић, рођена је у Новом Саду 13/25. децембра 1816. године. Кад је остала сироче, прихватила ју је богата трговачка породица Хаџи-Кире Николића, због чега се она као девојка потписивала и као Николић. За Јована Трандафила, који је био деловођа у Николићевој трговини, удала се 1832. године. Јован је умро 1863, а Марија 1883. године.

Обогативши се, обоје су и за живота чинили задужбине. Тако су Николајевску цркву у Новом Саду, оштећену бомбардовањем 1849. године, запуштену и зараслу у коров, обновили 1862. године и дали да се изради иконостас (радио га је Павле Симић). О Марији је забележено да је била веома дарежљива, да је куповала одећу сиротињи, нарочито сиромашним ђацима, „па је често набавила уџбенике за читаве разреде”; да је сахрањивала умрле сиромаше, а сиромашним удовицама давала месечну потпору; да је набављала огрев сиротињи и да је крштавала њихову децу, о којој је после водила бригу; да је венчавала

Марија Трандафил

Задужбина Марије Трандафил у којој су од 1928. године смештене Матица српска и Библиотека Матице српске

Зграда Завода за српску православну сирочад
у којој се од 1928. налазе Матица српска и
Библиотека Матице српске

Улаз у задужбину Марије Трандафил

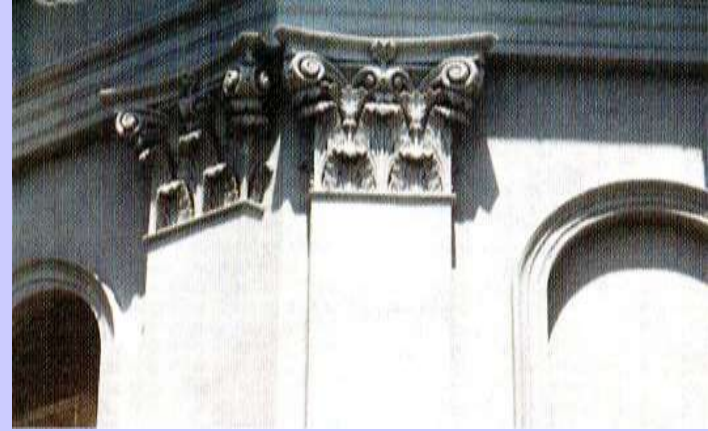
Натписи на улазу

Детаљи зграде задужбине Марије Трандафил у
којој су од 1928. смештене Матица српска и
Библиотека Матице српске

Детаљи задужбине Марије Трандафил

Детаљи задужбине Марије Трандафил

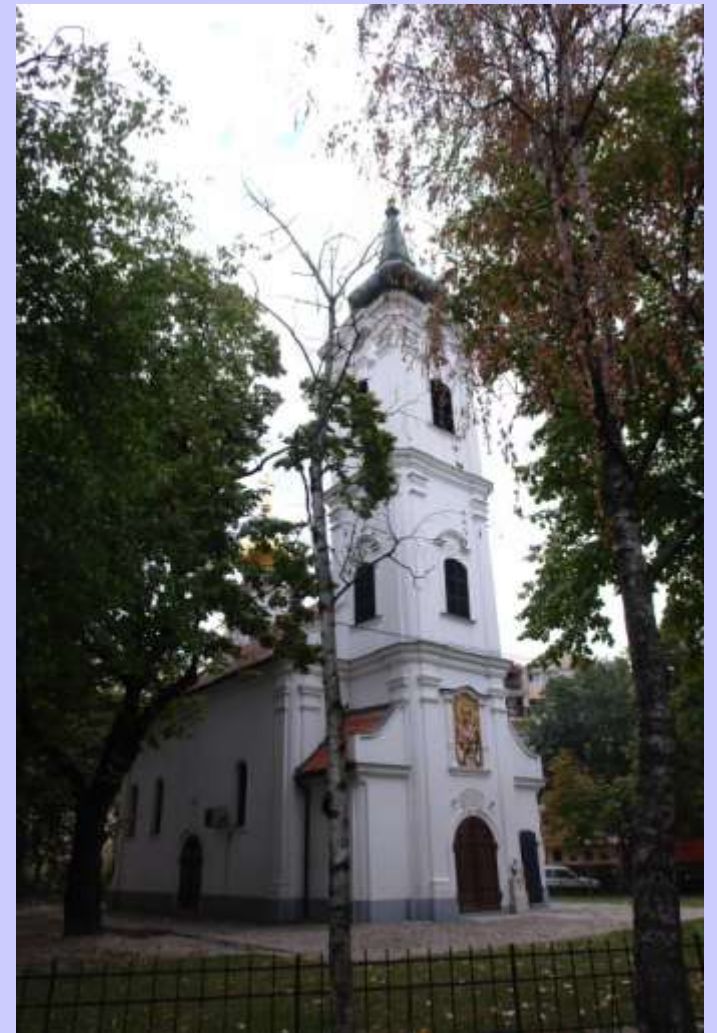
ОВА ЗГРАДА САГРАЂЕНА JE 1912. ГОДИНЕ
КАО ЗАДУЖБЕНА МАРКЕ ТРАЦДАФНИ
ОБНОВЉЕНА И ДОГРАЂЕНА 1976. ГОДИНЕ

МАТИЦА СРПСКА
ОСНОВАНА У ПЕШТИ 1828. ГОДИНЕ
ПРЕСЕЉЕНА У НОВИ САД 1884. ГОДИНЕ
УСЕЉЕНА У ОВУ ЗГРАДУ 1928. ГОДИНЕ

Натписи у улазу у зграду

Биста Марије Трандафил,
рад Ласла Силађија

Николајевска црква у Новом Саду

Спомен плоче Јована и Марије
Трандафил у Николајевској цркви

Јерменска црква у Новом Саду

Завод за сирочад на Сајлову, данас
Институт за ветеринарство „Нови Сад”

Извештај

*Седници Ујравног одбора М. с. о
раду Сшарашељсџва Завода Марије
Трандафил у 1939/40 пословној
години*

Ступајући у прву годину друге деценије од оснивања Завода Марије Трандафил, Старатељство које управља овим заводом постигло је и ове пословне године успех у сваком погледу. Материјална страна знатно је ојачана, приходи су удвостручени, а успех питомаца у настави је потпуно задовољавајући. Старатељство је у току ове пословне године одржало 12 седница и решило 176 предмета.

Важнији предмети у раду Старатељства у 1939/40 пословној години деле се на ова поглавља: 1) пријем нових питомаца; 2) настава и успех питомаца; 3) упућивање питомаца на занат, који су навршили 12 година живота; 4) исхрана питомаца; 5) здравствено стање питомаца; 6) набавка одећа, рубља и обуће за питомаца; 7) принос са економије на Сајлову и Малом Јарку и 8) издржавање завода.

1) Пријем нових питомаца

И поред свег настојања, Старатељство није успело да повиси број

разред 11 питомаца. Два питомца трећег разреда понављају разред, јер услед умне заосталости нису били у стању да савладају сво градиво које прописује „Наставни програм“ за трећи разред Основне школе. Остали питомци прелазе у виши разред. Као и увек, нарочита пажња обраћала се на васпитну страну питомаца. Настојало се, да се у потпуности удовољи завештајном писму добротворке Марије Трандафил, те да се: „од мушке српске православне сирочади, која после оца и матере остају сироти и без имања, образују побожни православни хришћани, честити синови свога народа, радени, вредни и поштени људи“.

У месецу јуну о. г. градски школски надзорник г. Љубомир Пиперски, извршио је преглед одељења и оценио рад наставника Јована Сланкаменца са „одлично“.

Од 8 питомаца, који су похађали Грађанску школу, први разред је похађало 7 питомаца, а свршили су разред: 1 са одличним, 3 са врло добрим и 3 са добрим успехом. Други разред похађао је 1 питомац и исти свршио са добрим успехом. Питомац Велин Тричковић, завршио је ове школске године Средњу техничку школу са добрим успехом и као дипломирани техничар, у месецу ав-

МАРИЈА ТРАНДАФИЛКА.

Славном Управном
Одбору „Маслице Сраској“

7
Лован Саду.

Извештај

Павла Јоановића агло-
нома у Ловном Саду и
Луке Јоцића секретара
у Ловном Саду као изврш-
наца одлуке од Марије
Трандафиле и јоановић-
ица остваривањем итд.

о рудовану и
винокуле итд -
Крестована и
ишески одлу-
ком од Крестов-
ани и Заверже-
ју Марије Тр-
дафиле за Сраску
шавославну одлу-
ку од 15. 1888 го 3071. 1889.

4143

Славни Управни Одбори!

Радуни за време од 1/1. 1888. до 31. 1889. извршени
законично и 566 фр. 44 Кр.

Ову законичну извршени законично у прав-
ном одбору. Маслице Сраској правни законично.

Радуни о противнику и извршени у законич-
ном одбору, који је извршени законично, јер су
добити законично извршени законично.

За противника извршени законично је законично са-
крати, који је Кр. извршени законично законично.
Они законично суд извршени законично 1. 1889. го
законично 1889. и 1889. законично.

Законично извршени законично је законично 1889. го
извршени 566 фр. 44 Кр. законично законично законично
(законично), о чему је законично извршени законично
законично суд извршени 3657. 3660. 3663. 4 1/2 од
1888. у своје време законично - и за тај са-
мет законично суд законично извршени 3071. 1889. на-
писано да се Маслице Сраској законично.

Дати сва гђе законично, извршени законично Маслице
Сраској дана 1/1. 1889. законично од 2769 фр. 44 Кр.
у противнику законично законично Сраској законично да се
законично законично и законично у Ловном Саду,
који је законично законично Сраској законично законично
законично - као законично законично и законично
законично „Противник“ законично д. законично законично
законично законично извршени у законично од
1887 фр. 34. законично са законично законично.

Поздравити радуни законично, да законично
законично законично законично од 1888 фр. 74. го,
је законично законично законично, од коју законично
законично законично.

Извештај о Заклади Марије Трандафил
(РОМС М 8.443)

MARIJA (Popović) TRANDAFIL

(oko 1814* – 1883)

Najveća dobrotorka kod Srba, Marija Trandafil rođena je oko 1814. godine, u bogatoj novosadskoj porodici Popović. Zna je da je bila pismena i da je "sa osobitim razumevanjem" čitala knjige na nemačkom jeziku.

Smrću roditelja, ona postaje štićenica rođaka, bogate trgovačke porodice Hadži-Kiri Nikolića iz "Oseka". Shvatajući brak pre svega kao dobar posao Hadži-Kiri je sa 16 godina udaje za svog delovođu Jovana Trandafila, čoveka zaloga u četvrtu deceniju. Znatan kapital, koji je Marija u vidu miraža umela u brak, poslužiće kao zamajac za uspešne trgovinske poslove Trandafilovih. Novac i moć neće doneti supružnicima i sreću. Jedno za drugim Mariji umiru deca, Sofija i Kostja. To je tragedija, koja će trajno obeležiti njen budući život. Od tada, ona sopstveno

otemeljenje nalazi u brizi za nevoljnike i utoge. Velik deo imovine, bračni par Trandafil je testamentom iz 1860, ostavio u razne dobrotvorne svrhe. Posle smrti muža Marija tokom dve decenije sama uvećava bogatstvo i formira novu zaveštanja, menjajući pri tom suštinu zajedničkog testamenta. Značajna sredstva namenila je siromašnima, nemoćnima i bolesnima. Njeno najveće zaveštanje je "Zavod za negu i izdržavanje sirote i siromašne srpske dece" u Novom Sadu. U

* Naziv je preuzet iz knjige A. Gavrilovića „Znameniti Srbi XIX veka“, Zagreb 1903, str. 28. * naziv po testamentu je Zaveštanje M. Trandafil za srpsku pravoslavnu siročad.

čijoj zgradi se danas nalazi Matica srpska. Velika dobrotorka je omogućila i znatan broj učeničkih stipendija za đake novosadske srpske gimnazije. Matica srpska i novosadska crkvena opština, značajni su baštinici njenih dobara. Kada je umrla, vrednost svih njenih zaveštanja iznosila je 700.000** forinti, što je čini najvećom dobrotorkom kod Srba. Svoje bogatstvo rasporedila je na dve temeljne i večne ljudske odrednice: patnju i duhovnost. Tekstovi njenih oporuka govore o vanrednom poznavanju ljudske prirode, a naročito ljudskih slabosti. Izvesno je da je Marija Trandafil čitavim svojim životom, bogatstvom i usudom, morala biti izuzetna i u toj izuzetnosti usamljena. Umrla je usvojoj kući (danas Zmaj Jovina 16), a sahranjena je u Nikolajevskoj crkvi, koju je posle rušenja u bunji iz temelja obnovila.

Kada se danas prođe srcem starog Novog Sada, nigde ne postoji obeležje, koje govori o njenom neprevaziđenom delu.

U zgradi Matice srpske u prvom prolaznom hodniku piše: "Zgrada sagrađena 1912. kao zadužbina Marije Trandafil obnovljena i dograđena 1976." Iznad velikih stepenica u zgradi Matice srpske uklesana su imena osnivača, čije biste stoje sa jedne i druge strane ulaza, a njeno ime se gubi u mnoštvu dobrotvora i darodavaca, čija su imena uklesana na sporednom zidu glavnih stepenica. Na kućama u Zmaj Jovinoj 8, 16 i 17, Pašičevoj 1, Dunavskoj 16 i Mletičevoj 17, koje su bile u njenom vlasništvu, a onda zaveštane uglavnom Matici srpskoj i novosadskoj crkvenoj pravoslavnoj opštini, nema nikakvog traga o tome.

Njeno ime odakora nosi uličica u blizini Najlon pijace.

G.S.

Andreja Gavrilović u knjizi "Znameniti Srbi XIX veka" navodi sledeće Marijine reči: "Ja sam u čitavom svom veku samo jitalan dan bila siromašna, a to je bilo kad sam 1849. pri požaru novosadskom bežala, te sam u Vatašinu gradu pri zatvorenim kapijama morala gladovati, jer ni za koje novac ne mogahmo ništa od jela nabaviti. Kad se srčim luga dane, ostu osetim šta je glad i siročinja - i zato je čitao i poslušao siročinja."

Marija ništa nije prepuštala slučajaj. Za upravnik "Zavodu Marije Trandafil za pravoslavnu siročad" zahteva: "čoveka posrta i savrsna, no ako je moguće bez tođene dece, inače ne suviše oprečenica svojim familijom, koji je toliko star da je iskonsan i sposrban, a ne toliko star da ne bi dužnosti svojoj odgovornosti megnao. Upravitelj da ima stan u Zavodu, da upravlja i svih svu brigu o Zavodu i o pitomecima, u koji i van kuće da smatra pitomece megnu zavedanija sve bez razlike kao svoja deca, da su njima rođava i večerava"

*Prof. Andreja Gavrilović u knjizi "Znameniti Srbi 19 v." kao godinu rođenja navodi 1811. ili 1814, a Leposava Kljajić u knjizi "Zasluzni novosadski Geko - Cincari u kraju 18. i 19. veka" 1815. Marijin biograf Luka Jocić navodi 1816 kao godinu njenog rođenja.

**U knjizi "Srpskinja" izdanje Dobrotvorne Zeduge Srpskinja u Brgu iz 1913. zabeleženo vrednost Marijinog zaveštanja je 1.400.000 kruna (str. 88).

Literatura:

Luka Jocić, Tridesetogodišnje ugrode i neugrode uspomene: 1834 – 1884, Novi Sad, 1904.
Leposava Kljajić, Zasluzni novosadski Geko – Cincari u kraju 18. i 19. veku Novi Sad, 1908.
Vasa Stajić, Novosadske biografije, sveska br. 5, Novi Sad, 1940.

III 427234/1

ПАРБА СА РОМАНИМА

О ЗАКЛАДУ

ЈОВАНА И МАРИЈЕ ТРАНДАФИЛ

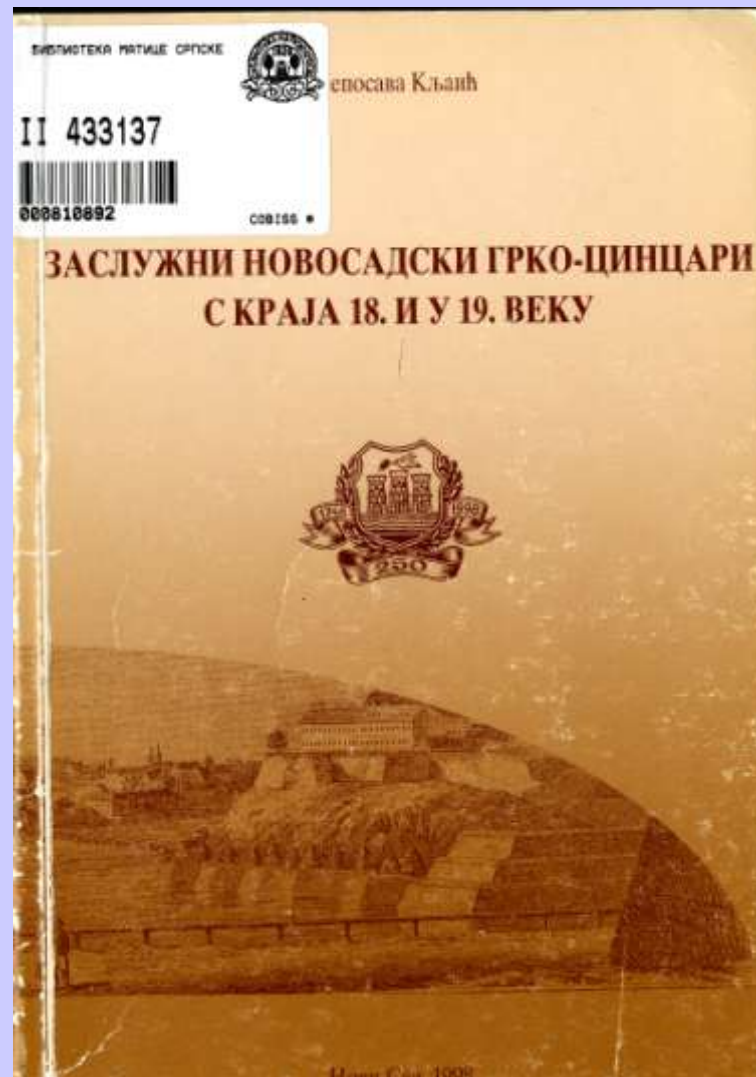

У НОВОМ САДУ
ШТАМПАРИЈА ЂОРЂА ИВКОВИЋА
1919.

III 16303

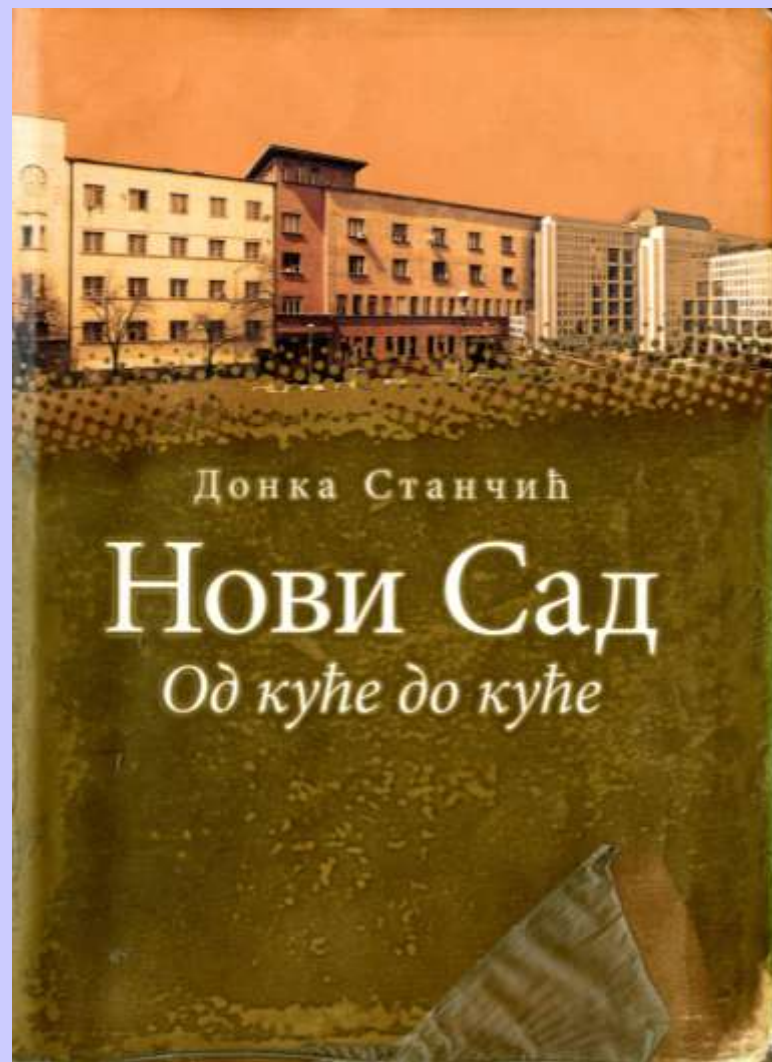
II 433097

II 433137

II 418918

Пр Ин 2348